

OKUL YÖNETİCİLERİ, ÖĞRETMENLER, ÖĞRETMEN ADAYLARI VE ÖĞRENCİ VELİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖNCELİKLİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Doç. Dr. Zeynep EREN
Sinop Üniversitesi
erenzeynep2021@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9748-6972

Özet

Bu araştırmanın amacı, yöneticilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve velilerin görüşlerine göre Türk Eğitim Sisteminin en önemli sorunlarını ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri dört grup katılımcıdan toplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların tüm gruplar açısından dağılımı 8 yönetici, 12 öğretmen, 138 öğretmen adayı ve 22 veli olmak üzere toplam 180 olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada katılımcı grupların dâhil oldukları sosyal konum, mesleki aidiyetler ve eğitimin hangi tür paydaşı oldukları (yönetici, öğretmen, öğretmen adayı, veli) farklı sorunları öne çıkarmalarına neden olmuştur. Örneğin yönetici grup için eğitimin en temel ve öncelikli sorunu okulların yeterli oranda bütçeden pay alamamaları olarak belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler eğitimin en önemli sorununun eğitimin içeriği ve sınavlara dayalı sistem olarak belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en öncelikli sorunu, öğretmen atamaları olarak ortaya konulmuştur. Araştırmaya katılan velilere göre en önemli sorun sınavlara aşırı bağımlı bir eğitim sisteminde çocukların çocukluk çağlarını yeterince yaşayamamaları, eğitimin niteliğine ilişkin kaygılar, çocuklarının geleceklerinden endişe duyulması olarak sıralanmıştır. Araştırma bulguları, eğitimin paydaşlarının farklı bakış açılarına göre eğitimden beklentilerini ortaya koymak açısından çoklu bakış açısının yararlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Türk eğitim sistemi, sorunlar, yönetici, öğretmen, veli, çoklu değerlendirme.

PROSPECTIVE SCHOOL ADMINISTRATORS', TEACHERS', TEACHER CANDIDATES' AND PARENTS' VIEWS ABOUT THE PRIORITY PROBLEMS OF TURKISH EDUCATIONAL SYSTEM AND SOLUTIONS

Abstract

The aim of this research is to reveal the most important problems of the Turkish Education System according to the opinions of administrators, teachers, teacher candidates and parents. The research was carried out with a qualitative research approach. The data of the study were collected from four groups of participants. The distribution of the participants participating in the research in terms of all groups was 180, including 8 administrators, 12 teachers, 138 teacher candidates and 22 parents. In the research, the social position, professional affiliation and the type of stakeholder in education (administrator, teacher, teacher candidate, parent) of the participant groups caused them to highlight different problems. For example, the most basic and primary problem of education for the administrative group was stated as the inability of schools to receive a sufficient share of the budget. The teachers participating in the research stated that the most important problem of education is the content of education and the system based on exams. The most important problem of the pre-service teachers participating in the research was identified as teacher appointments. According to the parents participating in the research, the most important problem is listed as the children's not being able to live their childhood sufficiently in an education system that is overly dependent on exams, concerns about the quality of education, and being worried about their children's future. Research findings show that multiple perspectives are beneficial in terms of revealing the expectations of education stakeholders from education according to different perspectives.

Key Words: Turkish education system, problems, administrator, teacher, parent, multiple evaluation.

GİRİŞ

Sorun, üzerinde düşünölmeye değer ve çözüm getirilmesi, olumlu ya da olumsuz bir sonuca ulaştırılması gereken durum biçiminde tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü). Sorunlar, genellikle amaca ulaşmayı engelleyen durumlar olabildiği gibi aynı zamanda gelişme fırsatı olarak da algılanmaktadır. Sorunun olmadığı bir yerde durağanlık söz konusudur. Başlangıcından günümüze değin eğitim sistemimiz, her zaman çeşitli sorunlarla anılmaktadır. Sistem içinde zaman zaman öne çıkan sorunlar olmakla birlikte genel olarak yapılan araştırmalar ve çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından ortaya konulan değerlendirme raporlarında Türk Eğitim Sistemine ilişkin başlıca sorunlar ortaya konmaktadır.

Çeşitli araştırmalarda Türk eğitim sisteminin genel olarak başlıca sorun alanları örgütlenme ve yönetimle, eğitimde demokratikleşmeyle, insan kaynaklarının niceliği ve niteliği, finansal kaynaklarla, fiziksel altyapı, teknoloji ve donanım, eğitim programları, fırsat ve imkan eşitliği, eğitimde sosyal adalet, okul kademeleri ve okul türleri, kademeler arası geçişler ve sınavlar, nicelik ve nitelikle ilgili sorunlar başlıkları altında toplanmıştır (Akçay, 2006; Gedikoğlu, 2005; Şişman, 2015). Şişman'a göre (2015) Türk eğitim sisteminin temel sorunları şöyle sıralanabilir: (1) İlköğretimde hedeflenen %100 okullaşma sağlanamamıştır. (2) Mesleki ve teknik eğitimle ilgili sorunlar çözülememiştir. (3) Okullar arası yatay ve dikey geçişler yeterince sağlanamamıştır. (4) Eğitim sisteminde yeterli bir burs sistemi kurulamamıştır. (5) Eğitimle istihdam arasında denge oluşturulamamıştır. (6) Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı artmıştır. (7) Bölgeler arası eğitimsel eşitsizlikler devam etmektedir. (8) Eğitimde sosyal adalet, fırsat ve imkan eşitliği sağlanamamıştır. (9) İnsan kaynaklarının niteliksel sorunları devam etmektedir. (10) Öğretim üyesi ve öğretmen ihtiyacı giderilememiştir. (11) Eğitimde alt yapı ve donanım eksiklikleri devam etmektedir. (12) Eğitimde rehberlik ve yönlendirme sistemi kurulamamıştır. (13) Üniversite önündeki yığılımlar ortadan kaldırılamamıştır.

Gür ve Çelik (2009) yaptıkları araştırmada bu sorunları milli eğitim sisteminin organizasyonu, yapısal müdahaleler ve istikrarsızlık, okul öncesi eğitimin yaygınlaşmaması, temel eğitimde okullaşma, sınıf geçme, ilköğretimden ortaöğretime geçiş, ortaöğretimde okul türleri, mesleki liselerin ortaöğretimdeki payı, ortaöğretimden yükseköğretime geçiş, yeni müfredat ve finansman başlıkları altına toplamıştır. Yılmaz ve Altınkurt'a (2011) göre, Türk Eğitim Sisteminin sorunları, merkezi sınavlar, kalabalık sınıflar, ezberci eğitim, donanım ve fiziki yapı eksiklikleri, mevcut öğretmenlerin niteliği, öğretmen atama sistemi, öğretmen sayısının azlığı ve alan dışı derse girme, öğretmen yetiştirme sistemi, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyaset (ideolojik ayırım ve kayırma), özel dershaneler, okulların finansman sorunları, mesleki ve teknik eğitim, rehberlik, birleştirilmiş sınıflar, taşımali eğitim, sistemin merkezietçi yapısı, okul-aile işbirliği, okullarda şiddet, yükseköğretim mezunlarının istihdamı olarak belirlemiştir. Uygun'un (2013) araştırmasında eğitimin yasal temellerine ilişkin sorunlar (öğrenim hakkı, 4+4+4 eğitim sisteminin kademelendirilmesi, okullarda dil ve dil öğretimi, YÖK ve üniversite reformu beklentisi, üniversitelerin bölünerek küçültülmesi), okul yapılanmalarına ilişkin sorunlar (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, imam hatip okulları, özel okullar, taşımali okullar, öğretim ortamı ve öğretmen sorunları), eğitim öğretim uygulamalarına ilişkin sorunlar (okul törenleri ve bayram kutlamaları, okul andımızın eğitsel işlevinin tartışılması, okuldaki örtük mesajlar, eğitim kurumlarında sivilleşme, üniversiteye girişte katsayı uygulaması), öğretmen sorunları (öğretmenin yetiştirilmesi, sayısal durumu, hukuki konumu, örgütlenme ve ekonomik durumları) gibi sorunlar olarak gruplandırılarak ele alınmıştır.

Araştırmalara ek olarak eğitimle ilgili sivil toplum örgütleri tarafından yapılan eğitim-öğretim değerlendirme raporlarında da eğitim sistemimizin sorunları ortaya konmuştur. Örneğin Eğitim Reformu Girişimi tarafından yayınlanan yıllık değerlendirmelerden biri olan Eğitim İzleme Raporu'nda (2022) genel olarak analiz sonuçları, tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi için eğitim sisteminde devam eden ihtiyaçları, son yıllarda karar alıcıların odağındaki okulöncesi eğitim, mesleki ve teknik eğitim ile öğretmen politikaları alanındaki gelişmeleri, COVID-19 salgını ve afetlerin eğitimi nasıl etkilediğini ve içinde yaşadığımız çoklu krizlere karşı eğitim sisteminin durumunu ortaya koymaktadır. Saydamlık, hesap verebilirlik ve paydaş katılımı gibi ilkelerin önemini vurgulanmaktadır (Tunca, Kesbiç, Gencer, Korlu ve Akay, 2022). Başka bir örnekte Eğitim-İş Sendikasının 2014-2015 değerlendirme raporunda eğitim sistemimizin sorunları okul öncesi eğitimin gözden çıkarılması, okullaşma oranlarının düşmesi, çocuk işçiliğinin önünün açılması, öğretmen, yönetici atama sorunları ve eğitimin siyasallaşması ve dinselleştirilmesi biçiminde sıralanmıştır. Bu tespitler artırılabilir. Ortaya konulan sorunlar dikkate alındığına, araştırma bulguları ve sivil toplum örgütlerinin belirlediği sorun başlıklarının birbirine benzer olduğu düşünülebilir. Ancak dönemselsel olarak çağın getirdiği yeni sorunların eklendiği ve zamana ve koşullara göre

önceliklerinin değiştiği de bir gerçektir. Burada önemli olan ve dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Eğitimin sorunları toplumun her kesimini ilgilendirmekte ve doğrudan etkilemektedir.

Eğitim sistemi geniş kapsamlı ve geniş bir tabana yayılmıştır. Eğitimin bu özelliği nedeniyle eğitimin sorunlarının da toplumun tüm kesimlerinin katılımı ile çözülmesi gerekir. Uygur ve gelişmiş ülkelerde eğitimin niteliğinin yükselmesi, sadece gerekli alt yapı sağlama, okulların eğitim kurumların fiziki koşulları, öğretmen yetiştirme ve eğitim programlarının içeriğinin düzenlenmesi ile değil eğitimin bir değer olarak tüm toplumsal kesimlerce desteklenen bir kültürün yaratılması ve uzlaşa sağlanması ile mümkün olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareketle, eğitim sistemimizin sorunlarının çözülmesinde eğitime ve sorunlarına çoklu bakış açıları bir zorunluluktur. Eğitim sistemimizin sorunlarının özelliği toplumun hemen her kesimini doğrudan etkilemesidir. Sorunların çoklu bakış açısı ile değerlendirilmesi çoklu çözüm yolları üretilmesini de kolaylaştıracaktır. Türk eğitim sisteminin sorunları farklı dönemlerde, farklı araştırmacılar tarafından ve farklı yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir. Türk eğitim sisteminin farklı dönemlerde farklı araştırma yaklaşımları ile incelenmesi, sistemin sorunlarının çözümünü için gerekli olan sorunların kaynağına ve niteliğine ilişkin sistematik veri girişini sağlayacağı gibi buna dayalı olarak oluşturulacak sorun çözme yaklaşımlarını ve bunları kapsayacak eğitim politikalarını oluşturmaya da yarar sağlamaktadır. Bu araştırma eğitim sisteminin yakın dönemdeki sorunlarını yönetici, öğretmen, öğretmen adayı ve veli bakış açılarından ortaya koymak üzere çoklu bakış açısı sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, yöneticilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve velilerin görüşlerine göre Türk Eğitim Sisteminin en önemli sorunlarını ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Yöneticilere göre eğitim sistemimizin en önemli ve öncelikli sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?
- 2- Öğretmenlere göre eğitim sistemimizin en önemli ve öncelikli sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?
- 3- Öğretmen adaylarına göre eğitim sistemimizin en önemli ve öncelikli sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?
- 4- Öğrenci velilerine göre eğitim sistemimizin en önemli sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Yöneticilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve velilerin görüşlerine göre Türk Eğitim Sisteminin en önemli sorunlarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, bir alanda derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir. Veriler uzun bir süre içinde, farklı değişkenlerle ilgili olarak doğal ortamlarda toplanmaktadır (Gay, 1987). Nitel araştırmalarda veriler; derinlemesine görüşme, gözlem, katılımcı gözlem, günlük incelemesi vb. gibi tekniklerle toplanabilmektedir (Wiersma, 1995; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim desenine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu desenin amacı, doğal bir olaya yönelik insanların algılarının belirlenmesi ve yorumlanmasıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Çalışma grubu dört tür katılımcı grubundan oluşmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi, birinci grupta Sinop ilinde çeşitli okul ve kurumlarda eğitim ve okul yöneticisi olarak görevli olan 8 yönetici yer almaktadır. Yöneticilerin 6’sı ilköğretim, 2’si ortaöğretim okulu yöneticisidir. Araştırmaya destek veren ikinci grupta Sinop ilinde farklı okul ve düzeylerde görevli 12 öğretmen yer almaktadır. Öğretmenlerin 8’i sınıf öğretmeni, 4’ü branş öğretmenidir. Araştırmaya destek veren üçüncü grupta 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesinde dördüncü sınıfta öğrenimlerine devam eden 138 öğretmen adayı yer almıştır. Öğretmen adaylarının 46’sı sınıf öğretmenliği, 67’si okul öncesi, 25’i fen bilgisi eğitimi programında eğitim-öğretimini sürdürmektedir. Araştırmaya destek veren dördüncü grupta 22 öğrenci velisi yer almıştır. Velilerin 16’sı kadın, 6’sı erkektir. Velilerin yaşları 32-44 yaş aralığında yer almıştır. Katılan veliler ağırlıklı olarak ortaöğretim (lise) mezunudur. Araştırmaya katılan katılımcıların tüm gruplar açısından dağılımı özetle, 8 yönetici, 12 öğretmen, 138 öğretmen adayı ve 22 veli olmak üzere toplam 180 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Çalışma Grubunun Yönetici, Öğretmen, Öğretmen Adayı ve Veli Gruplarına Göre Dağılımı

Çalışma grupları		n
Yönetici	İlköğretim	6
	Ortaöğretim	2
	Toplam	8
Öğretmen	Sınıf öğretmeni	8
	Branş öğretmeni	4
	Toplam	12
Öğretmen adayı	Sınıf Öğretmenliği	46
	Okul Öncesi Öğ.	67
	Fen Bilgisi	25
	Toplam	138
Veli	Kadın	16
	Erkek	6
	Toplam	22
TOPLAM		180

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında katılımcılara demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, öğrenim durumu) dışında sadece iki soru yöneltilmiştir:

- 1- Size göre Türk Eğitim Sistemimizin en önemli ve öncelikli olarak çözülmesi gereken sorunu nedir? Niçin?
- 2- Size göre belirttiğiniz bu sorunun çözülmesi için ilk olarak ne yapılmalıdır?

Araştırmada toplanan verilerin analizinde her grup önce kendi içinde gruplandırılarak veri dökümü yapılmıştır. Verilerin kodlanmasında yöneticiler için Y1-Y8, öğretmenler için Ö1-Ö12, öğretmen adayları için ÖA1-ÖA138 ve veliler için V1-V22 kodlamaları yapılarak birinci soru için dört, ikinci soru için dört tane olmak üzere, her bir katılımcı grubu için ayrı veri kümeleri oluşturulmuştur. Birinci soru için *Sorun Grup veri kümeleri* ve ikinci soru için *Çözüm Grup veri kümeleri* olarak adlandırılan verilerden araştırmanın kategorileri ve temalarına ulaşılmıştır. Sayıca az olan yönetici, öğretmen ve veli grupları için anlamlı olmayacağı gerekçesiyle yüzdeler hesaplanmamışken sayıca fazla olan grup olan öğretmen adayları grubu için veri aktarımlarında yüzdeler de verilmiştir. Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik için veri analizi Excel dosyaları bağımsız farklı iki araştırmacı tarafından da incelenerek tutarlılık hesaplanmıştır. Üç farklı araştırmacı arasındaki tutarlılık oranı % 90 olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırmada veri toplama ve analizi süreçleri ayrıntılı olarak açıklanmış ve katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Tüm bu veri analizi süreçlerinin ardından araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

BULGULAR

Yöneticilere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları ve Çözüm Önerileri

Araştırmada katılımcı grupların dâhil oldukları sosyal konum, mesleki aidiyetler ve eğitimin hangi tür paydaşı oldukları (yönetici, öğretmen, öğretmen adayı, veli) farklı sorunları öne çıkarmalarına neden olmuştur. Örneğin yönetici grup için eğitimin en temel ve öncelikli sorunu okulların yeterli oranda bütçeden pay alamamaları olarak belirtilmiştir. Eğitimin ve okulun finansmanı, okuldaki disiplin ve düzenin sağlanması birincil sorun olarak görülmüştür. Bunun dışında yetkisizlik, iş yükünün fazla olması ve iş yoğunluğu, görev sürelerinin sınırlandırılması diğer sorunlar olarak sıralanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Yöneticilere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları (n=8)

Sorunlar	f	Katılımcılar
-Eğitim ve okul finansmanında yetersizlikler	8	Y1-Y8
-Disiplin ve düzen (öğrenci davranışlarındaki sorunlar)	8	Y1-Y8
-Yetkisizlik	5	Y2, Y3, Y5, Y6, Y8
-İş yükünün fazla olması ve iş yoğunluğu	5	Y1, Y2, Y4, Y7, Y8
-Görev sürelerinin sınırlandırılması	3	Y3, Y4, Y7

Yönetici grup eğitim sistemi için büyük atılımlar gerçekleştiğini, ancak okullara belirli oranda bir bütçe de verilirse daha iyi sonuçlara ulaşılabileceğini belirtmiştir. Aşağıda yönetici görüşlerinden doğrudan alıntı örnekleri verilmiştir:

“Okulların kendi bütçelerinin olmaması nedeniyle velilerden okul aile birliği kanalıyla bağış toplamamız bazen tepki yaratıyor. Okul müdürleri bu konuda çok sıkıntı yaşıyor. Okulun giderlerini karşılamak için aktarılan maddi kaynaklar yetersiz. Bu durum eğitimin niteliğini de olumsuz yönde etkiliyor” (Y8)

“Öğrencilerin eğitime olan ilgisi iyice azaldı. Okulda disiplin sorunlarının giderek arttığını söyleyebiliriz. Geçmişte de vardı ama artık internette birbirlerini rahatsız ediyorlar. Öğretmene de saygıları azaldı”. (Y3)

“Okul müdürlüğünden sonra tekrar öğretmenliğe geçmekte zorlanan çok idareci arkadaşımız var. Uzun zaman idarecilik yapıp sonra tekrar sınıfa derse girmekte zorlanıyorlar. İdarecilik bir meslek olmalı”. (Y7)

“Okula yapacağım alımlarda ya da okulun bir bölümünü yeniden düzenlemek istediğimizde yukarıdan izin almamız gerekiyor. Okulda yapılacaklara okul yönetimi karar verebilmeli. Küçük meselelerde bile ilerde sıkıntı yaşamamak için yukarıya danışma gereği duyuyorum” (Y2)

“Okulda en çok zamanımı alan çalışmalar eğitim-öğretim ile ilgisiz olan çalışmalardan oluşuyor. Sistem internet üzerinden işlediği için yazışma ve diğer bürokratik işlerin azalması gerekirken daha da arttı. Bundan başka zamanımı en çok alan işler de öğrencilerin disiplinsizlikleri. Okula devamsızlık da arttı. Velileri çağırıp bilgilendiriyoruz. Gelmeleri gereken velilere ulaşmak da sıkıntılı...” (Y1)

Öğretmenlere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenler eğitimin en önemli sorununun eğitimin içeriği ve sınavlara dayalı sistem olarak belirtmiştir. Bunu takip eden diğer sorunlar ise, öğretmenlerin iş güvencelerine ve geleceğine ilişkin güvensizlik, baskılayıcı çalışma ortamı, ekonomik yetersizlikler, öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşmesi, öğrenci niteliğinin düşmesi olarak belirtilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Öğretmenlere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları (n=12)

Sorunlar	f	Katılımcılar
-Eğitimin içeriği ve sınavlara dayalı sistem	12	Ö1-Ö8
-Öğretmenlerin geleceğine ilişkin güvensizlik,	10	Ö1-Ö9, Ö11
-Baskılayıcı çalışma ortamı	9	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11
-Ekonomik yetersizlikler	9	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö12
-Öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşmesi	3	Ö3, Ö10, Ö12
-Öğrenci niteliğinin düşmesi	3	Ö4, Ö6, Ö11

Öğretmen grup, eğitimin sorunlarının çözümünde öncelikli olarak müfredatın düzenlenmesi ve içeriğin belirlenmesinde öğretmenlere esneklik tanınmasının öğrenci öğrenmeleri üzerinde olumlu etki yaratacağını ileri sürmüştür. Aşağıda öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntı örnekleri verilmiştir:

“Eğitim sistemi tümüyle sınava endekli hale geldi ama artık sınav kazanmak da tek başına işe yaramıyor. Öğrencilerin sınavdan sınava çalışmalarını mı yoksa sadece sınavda çıkacak olan derslere ve konulara mı değer vermelerini söylesek bilmiyorum. Hedeflerini kaybettiler. Çok umutsuzlar” (Ö7).

“Öğretmenlik mesleği bizden önceki kuşaklarda da çok stüsü yüksek değildi ama şimdilerde daha da sıkıntılı. Ücretli öğretmenlik, sözleşmeli öğretmenlik gibi garabetler var. Özel okullarda çok düşük maaşlarla çalışan öğretmenlerin statüsü nasıl yüksek olabilir” (Ö9).

“Okul ortamında meslektaş dayanışması ya da etkileşim iyice azaldı. Kimse kimseye güvenmiyor. Herkes içine kapandı. Öğrenciler de zaten eskisi gibi değil. Bu mesleği yapmaktan keyif almıyorum” (Ö6).

Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en öncelikli sorunu, öğretmen atamaları olarak ortaya konulmuştur. Öğretmen adaylarının eğitim sisteminin en önemli sorunu olarak öğretmen yetiştirme ve atama süreçleri dışında sıraladıkları diğer sorunlar, eğitim sisteminin istikrarsızlığı, sık değişen uygulamalar, formasyon, mülakat sistemine ilişkin endişeler olarak sıralanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları (n=138)

Sorunlar	f	%
-Öğretmen atamaları	138	100
-İstikrarsız eğitim sistemi (sık değişen kurallar ve uygulamalar)	125	91
-Formasyonla öğretmen atanması	101	73
-Mülakat sistemi	100	72
-Ekonomik yetersizlikler	87	63

Öğretmen adaylarına göre eğitim sisteminin genel sorunlarının çözümü için öncelikle sistemin siyasallıktan kurtarılması gerekmektedir. Öncelikle çocukların ve ülkemizin yararı düşünülerek gelecekte gerekli olan becerilerin kazandırılmasını esas alan bir eğitim sistemi kurgulanmalıdır. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntı örnekleri verilmiştir:

“Mülakat sisteminin kaldırılması gerekiyor. Sınavda atanmak için yüksek puan alabilsek bile mülakatta şansım olduğunu düşünmüyorum” (ÖA56).

“Öğretmenlik mesleğini ve branşımı çok severek seçtiğim halde gelecekte atanma konusunda sıkıntı yaşayacağımı düşünmek beni şimdiden depresyona itiyor. Üstelik eğitim süreçlerimizde çok sıkıntı, parasızlık çektiğimiz halde, ailelerimiz bizim için çok büyük fedakarlıklar yaptıkları halde gelecekte bunların boşuna olacağı aklıma geldikçe bunaliyorum. Sınavlara çalışsam bile gelmiyor. Bazı derslerde aldığımız eğitim de çok nitelikli sayılmaz. Açıklarımızı kendimizin kapatmamız gerekiyor. Biz atanabilir miyiz diye düşünürken bizim alanımıza bir de formasyon alanlar da atanabiliyor. Bunun büyük haksızlık olduğunu düşünüyorum. Öğretmenliklerin puanları çocuk gelişimcilerin puanlarından yüksekti. Onlar bizim okul öncesi öğretmenliği alanımıza kısa sürede belge alıp başvurma hakkı elde ediyorlar. Eğer böyle yapmak doğruysa neden eğitim fakültelerinde öğretmen yetişiyor?” (ÖA 74).

Velilere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan velilere göre en önemli sorun sınavlara aşırı bağımlı bir eğitim sisteminde çocukların çocukluk çağlarını yeterince yaşayamamaları, eğitimin niteliğine ilişkin kaygılar, çocuklarının geleceğinden endişe duyulması olarak sıralanmıştır. Maddi düzeyleri yüksek olan çocukların nitelikli eğitim alabildikleri bir eğitim sisteminin var olduğu, devlet okullarının verdiği eğitimin özel okullardaki eğitimin niteliğinden daha düşük olduğu inancı güçlü olarak gözlenmektedir. Fırsat eşitsizliği olarak yansıyan bu durumun gelecekte çocuklarının iyi birer mesleğe ve sosyal konuma sahip olmaları üzerinde olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir. Özetle devlet okulu-özel okul ve ailenin ekonomik seviyesinin yüksek olmasının önemli bir eşitsizlik yarattığı belirtilmiştir. Buna ek olarak sık değişen kararlar ve eğitimde istikrarsızlık, aşırı siyasallaşma, eğitimin giderek dinselleşmesi, eğitimin kalitesinin düşük olması sorunlar olarak sıralanmıştır. Araştırmaya katılan veliler çözüm olarak siyasetin eğitimden elini çekmesi gerektiğini ve çocuklarının kaderinin siyasi kararlarla değil bilimsel kararlarla alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

Tablo 5: Velilere Göre Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları (n=22)

Sorunlar	f	Katılımcılar
-Sınavlara aşırı bağımlılık yüzünden çocukların mutsuz olması	22	V1-V22
-Nitelsiz eğitim	22	V1-V22
-Çocuklarının geleceğinden endişe	22	V1-V22
-Fırsat eşitsizlikleri	18	V2,V5,V17,V19 dışındakiler
-Sık değişen kararlar ve istikrarsızlık	11	V1-V9, V11, V15
-Eğitimin aşırı siyasallaşması	8	V4-V8, V12,V13, V22
-Eğitimin dinselleşmesi	5	V8,V13,V15,V17, V21

Araştırmaya katılan veliler çözüm olarak siyasetin eğitimden elini çekmesi gerektiğini ve çocuklarının kaderinin siyasi kararlarla değil bilimsel kararlarla alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Aşağıda velilerin görüşlerinden doğrudan alıntı örnekleri verilmiştir:

“Daha varlıklı ailelerin çocukları ile eşit fırsatlara sahip olamadıkları için daha çok çalışmaları gerekiyor diye çocukları sınavlar için zorluyoruz. Gelecekte onları nelerin beklediğini bilmiyoruz ama geleceklelerinden kaygılı olduğumuzu söyleyebilirim. Büyük bir abisi var, o üniversiteyi bitirdi ve iki senedir evde. Lisedeki çocuğumun da böyle sıkıntılar yaşayacağını bilsek de tek çare eğitime devam etmesi”. (V17)

“Çocuğumuzu imkanlarımızı zorlayarak özel okula gönderdik ancak ne kadar dayanabileceğimizi bilmiyoruz. Okul fiyatları çok yüksek. Özel okula göndermemiş olsaydık imam hatip ortaokuluna göndermek zorunda kalacaktık. Mahallemizdeki okulu imam hatip ortaokuluna dönüştürdüler. Biz de oraya göndermemek için özel okula yazdırdık ama son bir yılda masraflara yetişmekte zorlanıyoruz” (V8)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Uygun’a göre (2013) ülkemizdeki eğitim sisteminde yaşanan sorunlar geleneksel ve güncel sorunlar olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır. Bazı dönemlerde benzer konularda eğitim sorunları yaşanmaktadır. Güncel eğitim sorunu olarak ele alınan bu konuların araştırılmasıyla olası çözümler üretilmeye çalışılır. Araştırmada katılımcı grupların dâhil oldukları sosyal konum, mesleki aidiyetler ve eğitimin hangi tür paydaşı oldukları (yönetici, öğretmen, öğretmen adayı, veli) farklı sorunları öne çıkarmalarına neden olmuştur.

Araştırmada yönetici grup için eğitimin en temel ve öncelikli sorunu okulların yeterli oranda bütçeden pay alamamaları, eğitimin ve okulun finansmanı, okuldaki disiplin ve düzenin sağlanması birincil sorun olarak görülmüştür. Bunun dışında yetkisizlik, iş yükünün fazla olması ve iş yoğunluğu, görev sürelerinin sınırlandırılması diğer sorunlar olarak sıralanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler eğitimin en önemli sorununun eğitimin içeriği ve sınavlara dayalı sistem olarak belirtmiştir. Bunu takip eden diğer sorunlar ise, öğretmenlerin iş güvencelerine ve geleceklelerine ilişkin güvensizlik, baskılayıcı çalışma ortamı, ekonomik yetersizlikler, öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşmesi, öğrenci niteliğinin düşmesi olarak belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının eğitim sisteminin en önemli sorunu olarak öğretmen yetiştirme ve atama süreçleri dışında sıraladıkları diğer sorunlar, eğitim sisteminin istikrarsızlığı, sık değişen uygulamalar, formasyon, mülakat sistemine ilişkin endişeler olarak sıralanmıştır. Araştırmaya katılan velilere göre en önemli sorun sınavlara aşırı bağımlı bir eğitim sisteminde çocukların çocukluk çağlarını yeterince yaşayamamaları, eğitimin niteliğine ilişkin kaygılar, çocuklarının geleceklelerinden endişe duyulması olarak sıralanmıştır. Maddi düzeyleri yüksek olan çocukların nitelikli eğitim alabildikleri bir eğitim sisteminin var olduğu, devlet okullarının verdiği eğitimin özel okullardaki eğitimin niteliğinden daha düşük olduğu inancı güçlü olarak gözlenmektedir. Fırsat eşitsizliği olarak yansıyan bu durumun gelecekte çocuklarının iyi birer mesleğe ve sosyal konuma sahip olmaları üzerinde olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir. Özetle devlet okulu- özel okul ve ailenin ekonomik seviyesinin yüksek olmasının önemli bir eşitsizlik yarattığı belirtilmiştir. Buna ek olarak sık değişen kararlar ve eğitimde istikrarsızlık, aşırı siyasallaşma, eğitimin giderek dinselleşmesi, eğitimin kalitesinin düşük olması sorunlar olarak sıralanmıştır. Araştırmaya katılan veliler çözüm olarak siyasetin eğitimden elini çekmesi gerektiğini ve çocuklarının kaderinin siyasi kararlarla değil bilimsel kararlarla alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

Araştırma bulguları, eğitimin paydaşlarının farklı bakış açılarına göre eğitimden beklentilerini ortaya koymak açısından çoklu bakış açısının yararlı olduğunu göstermektedir. Her bir paydaşın eğitimden beklentisi ve eğitimin öncelikli sorununu tanımlaması, eğitimle ilgili olarak yaşadığı sorun alanlarından bağımsız olarak değerlendirilmemiştir. Başlangıçta belirtildiği gibi, eğitim sistemi toplumun tüm kesimlerine dokunan ve tüm kesimleri etkileyen geniş kapsamlı sorunlardan oluşmaktadır. Bireyler içinde buldukları toplumsal konum, eğitime dâhil oldukları basamak, eğitim sistemi içinde yer aldıkları statüler ve mesleki konumlarından bağımsız olarak genel bir değerlendirme yapmakta zorlanmışlardır. Öncelikli olarak her grup kendi yaşadıkları eğitim sorunları ve yakın çevrelerindeki sorun örneklerini dikkate alarak bir değerlendirme yapmıştır. Tüm birlikte değerlendirildiğinde çeşitli araştırmalarla ortaya konulan sorunlarla bu araştırmanın bulguları birbirini desteklemiştir.

Literatürde velilerin eğitim sisteminden beklentilerine ve sorun tanımlamalarına ilişkin çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Genellikle bu tür araştırmalarda okul yöneticileri, öğretmenler ve öğretmen adaylarından görüşler toplanmaktadır. Oysaki veliler okulların önemli bileşenleridir. Veliler, eğitimden beklentileri ile eğitimi biçimlendirebilecekleri konusunda gerekli bilince de ulaşmış görünmektedirler. Bu araştırmanın en büyük katkısı bütüncül bir bakış açısı ile eğitim sisteminin hemen tüm bileşenlerini dâhil etmesi kadar, velilerin eğitim sisteminden beklentilerinin dikkate alındığı farklı araştırmaların yapılması gereğini de ortaya koymasındır.

Araştırmanın önemli bir sonucu da, velilerdeki ekonomik düzeyle eğitimin niteliği arasındaki ilişkinin güçlü olduğuna ilişkin algıdır. Maddi durumu iyi ailelerin çocuklarının iyi eğitim alabildiği algısı eğitimdeki fırsat eşitsizliğine dikkat çekmeleri önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim sisteminin kuşkusuz sayısız sorunları bulunmaktadır. Bunların bir kesimi dönem dönem öne çıkmakta, nicelik sorunları çözüldükçe bugün geldiğimiz noktada niteliğin ön plana alındığı stratejiler belirlenmektedir. Ancak toplumsal kesimlerde devlet okullarının niteliksiz olduğu ve ancak iyi eğitim almak için ekonomik düzeyin iyi olması gerektiği gibi bir algının yayılması sistemimizin öncelikli olarak gözden geçirilmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışındaki diğer bulgular benzer araştırmalarda da yer almaktadır. Bu durum, sorunların hala çözülmediğinin bir göstergesi olarak da algılanabilir. Son yıllarda eğitim sisteminin sorunlarına göç, göçle gelen öğrencilerin uyum sorunları ve pandemi döneminde uzaktan eğitimden yararlanma sorunları da eklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akın, F; Şimşek, O & Erdem, T. (2007). *Toplumsal aktörlerine göre eğitim sorunlarına bakış*. Ankara: Türk Eğitim-Sen Yayınları.
- Anonim. *Eğitim sisteminin en temel sorunları ve çarpıcı tespitler*. <http://www.egitimajansi.com/haber/egitim-sisteminin-en-temel-sorunlari-ve-carpici-tespitler-haberi-41700h.html>
- Eğitim-İş (2015). *Eğitim sisteminin en temel sorunları ve çarpıcı tespitler*. Eğitim İş 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Değerlendirme Raporu. Ankara: Eğitim-İş Yayınları.
- Gediklioğlu, T. (2005), Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Gür, B. S. & Çelik, Z. (2009). *Türkiye’de millî eğitim sistemi: Yapısal sorunlar ve öneriler*. Ankara: SETA.
- Kargın, T. & Çok, F. (2004) *Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitimin güncel sorunları ve çözüm önerileri çalıştay sonuç raporu* (Ankara, 10-11 Şubat 2004) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 149.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk milli eğitim sisteminin sorunları ve çözüm arayışları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tunca, E.; Kesbiç, K.; Gencer, E.G. ; Korlu, Ö. & Akay, S. S. (2022). *ERG eğitim izleme raporu 2022*, İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi Gözlemevi.
- Uygun, S. (2013). *Türk eğitim sistemi sorunları*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,8(1), 942-973.

Makale Geçmişi	<i>Geliş:</i> 21. 09.2022	<i>Kabul:</i> 26.12.2022	<i>Yayın:</i> 31.12.2022
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atıf	Eren, Z. (2022). Okul yöneticileri, öğretmenler, öğretmen adayları ve öğrenci velilerinin görüşlerine göre Türk eğitim sisteminin öncelikli sorunları ve çözüm önerileri. <i>Journal of Research in Education and Teaching</i> . 11 (4), ss. 115-122.		